

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Sociologie a sociální politika

Marcela Chlapcová

**Aktivní politika zaměstnanosti
v České a Slovenské republice
2004-2006**

Bakalářská práce

Praha 2007

Autor práce: **Marcela Chlapcová**

Vedoucí práce: **Ing. Bohumila Čabanová**

Datum obhajoby: **2007**

Bibliografický záznam

CHLAPCOVÁ, Marcela. *Aktivní politika zaměstnanosti v České a Slovenské republice 2004-2006*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Sociologie a sociální politika, 2007. 53 s. Vedoucí bakalářské práce Ing. Bohumila Čabanová.

Klíčová slova

Česká republika, Slovenská republika, nástroje a opatření aktivní politiky zaměstnanosti, Politika hospodářské a sociální soudržnosti, Evropská unie, uchazeči o zaměstnání, dlouhodobá nezaměstnanost, projekt, rizikové skupiny na trhu práce.

Keywords

Czech Republic, Slovak Republic, instruments and measures of active policy of employment, Policy of economic and social cohesion, European Union, job applicants, long-term unemployment, project, endangered groups in labour market.

Abstrakt

Bakalářská práce „Aktivní politika zaměstnanosti v České a Slovenské republice 2004-2006“ pojednává o nastavených systémech aktivní politiky zaměstnanosti České a Slovenské republiky v kontextu politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU. Celou prací se prolíná odlišný přístup k aktivním opatřením na trhu práce v obou zemích. V České republice, na rozdíl od Slovenské, využití prostředků z ESF doplňuje a rozšiřuje národní aktivní politiku zaměstnanosti, a je tak odlišné od národní APZ. Tento nesoulad spočívá v odlišných pravidlech pro čerpání finančních prostředků k využití nástrojů APZ a využití národních zdrojů pro APZ. Ve Slovenské republice je systém nástrojů APTP nastaven tak, aby co nejvíce vyhovoval využití pomoci z ESF.

Abstract

The bachelor thesis „Active policy of employment (APE) in the Czech and Slovak Republic“ deals with implementation of Policy of economic and social cohesion of EU into Active policies of employment in the Czech and Slovak republic. Both countries decided for different concepts of implementation. In the Czech republic there is APE financed from ESF ensembles and extends APE financed from national budget. This inconsonance vests in different regulations for realization of ESF APE and national APE. In Slovak republic there is a harmony between ESF APE and national APE regulations.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato bakalářská práce byla umístěna v Ústřední knihovně UK a používána ke studijním účelům.

V Praze dne 21.května 2007

Chlapcová
Marcela Chlapcová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala paní Ing. Bohumile Čabanové za trpělivost a vstřícnost při vedení této bakalářské práce. Dále bych ráda poděkovala pracovníkům SSZ MPSV za poskytnuté konzultace týkající se čerpání pomoci z ESF v rámci APZ.

Obsah

Obsah	7
Úvod a metodologie.....	8
1. Vymezení základních pojmů	10
2. Vývoj aktivní politiky zaměstnanosti v letech 1989 – 2003	13
2.1 Období 1989 – 1992	13
2.2 Období 1993 – 2003	14
3. Národní aktivní politika zaměstnanosti v ČR a v SR 2004-2006.....	16
3.1 Česká republika	16
3.1.1 Instituce	16
3.1.2 Legislativa	16
3.2 Slovenská republika.....	21
3.2.1 Instituce	21
3.2.2 Legislativa	22
3.3 Shrnutí národní aktivní politiky zaměstnanosti	25
4. Evropská unie a zaměstnanost.....	27
4.1 Evropská unie a HSS	27
5. Aktivní politika zaměstnanosti v ESF	30
5.1 Česká republika:	30
5.1.1 Projekty.....	30
5.1.2 Programové dokumenty.....	31
5.2 Slovenská republika:.....	33
5.2.1 Projekty.....	33
5.2.2 Programové dokumenty.....	35
5.3 Shrnutí aktivní politiky zaměstnanosti v ESF	38
Závěr	39
Použité zdroje	42
Seznam příloh	46
Příloha č.1: Počet umístěných uchazečů v české APZ	47
Příloha č.2: Počet umístěných uchazečů ve slovenské APTP	49
Příloha č.3: Projekt bakalářské práce	50

Úvod a metodologie

Úvod

Kvalifikovaná, vzdělaná a flexibilní pracovní síla je jedním ze základních předpokladů funkčního a flexibilního trhu práce a tím i východiskem k prosperitě a udržitelnému rozvoji každé země.

Ačkoli Evropská unie představuje politický i hospodářský celek, mezi jednotlivými členskými státy existují poměrně výrazné rozdíly. Politika hospodářské a sociální soudržnosti představuje jednu z nejvýznamnějších strategií EU. Zaměřuje se na odstranění nerovností mezi jednotlivými regiony EU v oblastech regionální, strukturální, sociální a zemědělské politiky. Česká republika svým vstupem do EU 1.května 2004 převzala kromě nepopíratelných výhod člena i řadu závazků. Jedním z nich je rozvoj národní politiky zaměstnanosti a vzdělávací soustavy tak, aby byla v souladu právě s politikou hospodářské a sociální soudržnosti.

Dlouhodobě neměnná struktura nezaměstnaných v České republice ukazuje, že nejvýraznější pomoc musí být věnována osobám dlouhodobě nezaměstnaným.

Na národní úrovni funguje rozvoj aktivních opatření politiky zaměstnanosti s cílem návratu, případně úspěšného vstupu osob postižených či ohrožených nezaměstnaností na trh práce.

Zkušenost ukazuje, že dopad aplikace těchto nástrojů a opatření nebyl z různých důvodů, především politických a ekonomických vždy úspěšný. Vstupem, respektive přípravami na vstup do EU byla České republice dána možnost revidovat své nástroje a opatření, tak aby byly více adresné a efektivnost jejich využití se zvýšila.

Cílem této práce je srovnání implementace politiky hospodářské a sociální soudržnosti Evropské unie do národních aktivních politik zaměstnanosti České republiky a Slovenské republiky.

Ke svému srovnání jsem si vybrala Slovenskou republiku. Důvodů je několik. Kromě společné historie, kultury a podobného jazyka hrálo při mém výběru roli i legislativní a správní uspořádání. Odlišnosti, spočívající v částečně odlišné skladbě nezaměstnaných, beru ve své práci v potaz.

V úvodní části shrnuji vývoj nástrojů aktivních politik zaměstnanosti v obou zemích od roku 1989 do roku 2003. V další části poukazuji na rozdílné přístupy v implementačních opatřeních obou zemí v oblasti aktivní politiky zaměstnanosti a v závěru shrnuji získané poznatky. Ráda bych upozornila na skutečnost, že tato práce není a nemůže být analýzou efektivnosti implementačních opatření obou zemí a to z toho důvodu, že v současné době nejsou k dispozici relevantní údaje o počtech účastníků jednotlivých projektů v rámci aktivní politiky zaměstnanosti financované z Evropského sociálního fondu a to především v České republice. Jde o situaci, která je zapříčiněna nevhodně nastaveným systémem monitoringu a která se jako problém ukázala na přelomu roku, kdy mi pracovníci MPSV sdělili, že díky příliš nízké analytické struktuře indikátorů požadované výstupy zatím nemají k dispozici. Věřím, že tato práce bude i přes tento nedostatek přínosem pro zájemce o implementaci národních aktivních politik v České a Slovenské republice v rámci politiky hospodářské a sociální soudržnosti.

Použité metody

Tato práce je založena na studiu dokumentů vydaných v České a Slovenské republice, analýze dostupných statistických dat a dalších informačních zdrojů.

Pro přehlednost této práce jsou, až na některé dokumenty, slovenská pojmenování (zákony, projekty) přeloženy do češtiny.

1. Vymezení základních pojmů

Pro tuto práci je podstatných několik pojmů, jejichž vysvětlení považuji za důležité z hlediska pochopení textu této práce a jejichž umístění jinde by práci znepráhlednilo.

Aktivní politika zaměstnanosti (APZ), aktivní politika trhu práce (AFTP):

ČR: Aktivní politika zaměstnanosti je společně s pasivní politikou zaměstnanosti součástí státní politiky zaměstnanosti.

SR: Aktivní politika trhu práce je součástí politiky trhu práce, která je součástí politiky zaměstnanosti.

„Aktivní politika zaměstnanosti (APZ) je základním nástrojem pro boj s nezaměstnaností. (...) Kromě sociálně-psychologických efektů má aktivní politika zaměstnanosti také kladné ekonomické dopady na státní rozpočet. Výdaje vynaložené na APZ snižují výdaje na pasivní politiku (především u mladých lidí) a na sociální dávky. V momentě, kdy uchazeč o zaměstnání nastoupí do nové práce, vrací se část prostředků vynaložených na APZ zpět do státního rozpočtu formou odvedených daní z mezd umístěných uchazečů. Zaměstnaný uchazeč také přináší úspory výdajů státu na zdravotním pojištění a není nadále závislý na sociálních dávkách. Nová práce znamená i koupěschopnost těchto lidí, což má další kladný vliv na ekonomiku státu.“¹

Evropská strategie zaměstnanosti:

Evropská strategie zaměstnanosti byla přijata členskými státy na summitu v Lucemburku roku 1997 a rozvíjena roku 2000 na summitu v Lisabonu. Cílem Lisabonské strategie je vytvořit do deseti let z EU nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější znalostní ekonomiku světa, schopnou udržitelného růstu s více a lepšími pracovními místy a s více posílenou sociální soudržností. Evropská strategie zaměstnanosti (na níž navazuje Národní akční plán zaměstnanosti) je postavena na čtyřech pilířích,

¹ <http://www.mpsv.cz/files/clanky/269/110804c.pdf>

kterými jsou zaměstnatelnost, podpora podnikání, adaptabilita pracovních sil a rovné příležitosti na trhu práce. Od roku 2004 se vstupem do EU ji může Česká a Slovenská republika plně aplikovat.²

Evropský sociální fond (ESF):

Evropský sociální fond (ESF) je jedním ze čtyř strukturálních fondů, jehož prostřednictvím se realizuje Evropská strategie zaměstnanosti. „Zaměřuje se na boj s nezaměstnaností, rozvoj lidských zdrojů a na podporu integrace na trhu práce – pomáhá nezaměstnaným a znevýhodněným skupinám zapojit se do pracovního procesu.“ Podle nařízení č.1784/1999 o Evropském sociálním fondu je mj. součástí podpory rozvoj a podpora aktivní politiky zaměstnanosti.³

Veřejná podpora:⁴

Smlouva o ES stanoví obecný zákaz poskytování veřejné podpory včetně podmínek pro to, aby poskytnutá podpora mohla být považována za veřejnou podporu.

- a) Podpora musí být poskytována státem nebo ze státních prostředků
- b) Musí porušovat nebo hrozit porušením hospodářské soutěže
- c) Musí zvýhodňovat **určité podniky** nebo určitá odvětví výroby
- d) Musí poškozovat obchod mezi členskými státy

Zároveň byly prostřednictvím příslušných nařízení EK stanoveny výjimky z veřejné podpory včetně typů podpor pro jednotlivé oblasti.⁵

Pro oblast zaměstnanosti jsou stanoveny tyto typy podpory:

- podpora na vytváření nových pracovních míst
- podpora na nábor znevýhodněných a postižených pracovníků,
- podpora na pokrytí zvláštních nákladů spojených se zaměstnáváním postižených pracovníků.

² <http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/evropskastrateg>

³ Průvodce fondy Evropské unie; s.8,

⁴ http://www.strukturalni-fondy.cz/uploads/old/1118141289verejna_podpora_cast1_web.pdf

⁵ Veřejnou podporu v oblasti zaměstnanosti upravuje nařízení Komise (ES) č. 2204/2002 z 5.12.2002 o aplikaci článků 87 a 88 Smlouvy ES na veřejnou podporu zaměstnanosti (OJ 2002, L 337/3).

Z hlediska praktické podpory byla stanovena také tzv. Podpora malého rozsahu – podpora De minimis.⁶ Jde o podporu která u jednoho příjemce podpory nepřesáhne 100 000 EUR během 3 následujících let(jinak řečeno podporovaný subjekt, může mít během 3 let uhrazeny výdaje spadající do veřejné podpory až do výše 100 000 EUR pokud čerpá prostředky mechanismem De minimis).

Zaměstnanost:

Podle Dagmar Brožové je **zaměstnaný** ten „kdo vykonává jakékoliv placené zaměstnání nebo sebezaměstnání. Zaměstnaní jsou rovněž ti, kteří práci mají, ale právě nepracují, např. jsou nemocní, na dovolené či stávkují.“⁷ Petr Mareš naopak ve své knize sebezaměstnané vylučuje ze zaměstnaných lidí, a jeho zdůvodněním je, že ztráta práce (odlišuje práci a zaměstnání) nezpůsobuje nezaměstnanost, konkrétně vyřazuje „domácí práce, sebezaměstnávání, vzájemnou výpomoc, dobrovolnou práci pro dobročinné účely a další práce nevykonávané pro ekonomické cíle (např. hobby)“⁸.

Mezinárodní organizace práce (ILO) definuje **nezaměstnaného** podle několika měřítek. Jedná se o člověka staršího patnácti let, který v referenčním období není zaměstnaný (např. v průběhu jednoho týdne nesmí mít odpracovanou jedinou hodinu za odměnu), aktivně hledá práci (je zaregistrovaný na úřadu práce či nějaké soukromé zprostředkovatelně práce, aktivně se snaží získat práci) a zároveň je připraven k nástupu do práce.⁹ Tato definice nezaměstnaného je využívána při porovnání míry zaměstnanosti a míry nezaměstnanosti členských států EU.

⁶ Nařízení Komise (ES) č. 69/2001 z 12.ledna 2001 o aplikaci článků 87 a 88 Smlouvy ES na státní pomoc de minimis. Nesplňuje podmínku „B)“ pro to, aby mohla být považována za veřejnou podporu a to z důvodu malého objemu prostředků. V ostatních oblastech ale podmínky splňuje.

⁷ Brožová; s.7

⁸ Mareš; s.16

⁹ http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zam_vsps

2. Vývoj aktivní politiky zaměstnanosti v letech 1989 – 2003

2.1 Období 1989 – 1992

Konec roku 1989 znamenal pro tehdejší Československo velké změny. Změna politického režimu a s ním spojený přechod z centrálně řízeného na tržní hospodářství byl pro území České a Slovenské republiky, podstatný mimo jiné v oblasti trhu práce, kde se objevil průvodní jev - nezaměstnanost.

S přechodem na tržní hospodářství bylo potřeba v důsledku vzniku nezaměstnanosti vytvořit opatření v podobě nových zákonů a institucí. Již v první polovině roku 1990 byl v rámci návrhu o vytváření trhu práce definován cíl státní politiky zaměstnanosti a nástroje politiky trhu práce (aktivní, pasivní).¹⁰

V průběhu roku 1990 byly postupně zřizovány v rámci Ministerstva práce a sociálních věcí okresní úřady práce. Oba tyto orgány jsou v zákoně č.1/1991 Sb. o zaměstnanosti, který vstoupil v platnost 1.2.1991, definovány jako subjekty, které zabezpečují státní politiku zaměstnanosti. Tento zákon dále poprvé definoval aktivní politiku zaměstnanosti jako souhrn opatření směřujících k zajištění rovnováhy na trhu práce včetně vymezení nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti. Dalšími zásadními právními předpisy upravujícími oblast zaměstnanosti na území tehdejší ČSFR byly zákon České národní rady č.9/1991 Sb. o zaměstnanosti a působnosti orgánů České republiky na úseku zaměstnanosti a zákon Slovenské národní rady č.83/1991 Sb. o působnosti orgánů při zabezpečování politiky zaměstnanosti.

Na základě výše uvedených zákonů, jejich novel a dalších vyhlášek se nástroji aktivní politiky zaměstnanosti (APZ) v těchto letech na území České a Slovenské republiky staly především společensky účelná pracovní místa (SÚPM), dotace na zkrácenou pracovní dobu¹¹, veřejně prospěšné práce

¹⁰ Homola, Kotrusová

¹¹ Homola, Kotrusová: Tento příspěvek, poskytovaný z důvodu restrukturalizace či přechodu na nový podnikatelský program, byl v obou zemích především využíván na počátku roku 1991. Vzhledem k tomu, že obzvláště v ČR nebyl tento nástroj tak podstatný, nedají se zjistit přesné údaje o počtech takto podpořených zaměstnanců.

(VPP), rekvalifikace, poradenství, příspěvek na zřizování a provoz chráněných dílen a pracovišť.

Důležitým rysem počátku 90.let bylo nenastavení přesného systému využívání finančních prostředků na APZ, pouze se reagovalo na aktuální problémy regionů a na očekávaný vysoký nárůst nezaměstnanosti¹². V těchto letech byly nejvyužívanějšími nástroji společensky účelná pracovní místa a veřejně prospěšné práce.¹³

2.2 Období 1993 – 2003

Po rozdělení ČSFR se realizace APZ, v obou zemích vyvíjela poněkud odlišně (a to jak z hlediska institucionálního a legislativního, tak i z hlediska způsobu financování).

Institucionální uspořádání v České republice zabezpečující politiku zaměstnanosti zůstalo v souladu se zákonem 1/1991 Sb. Stejně tak financování aktivní politiky zaměstnanosti se uskutečňovalo výhradně ze státního rozpočtu (financováno z příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, který se stal součástí sociálního pojištění). Nejvýznamnější zlom ve financování aktivní politiky zaměstnanosti nastal po roce 1997, kdy se začal klást vyšší důraz na aktivní politiku zaměstnanosti.¹⁴ Docházelo jak ke zvyšování výdajů na APZ, tak ke zvyšování počtu účastníků programů.¹⁵ Ve Slovenské republice byla politika zaměstnanosti (aktivní i pasivní) od roku 1994 financována z Fondu zaměstnanosti. Od 1.1. 1997 ji má podle zákona (zákon č. 387/1996 Z.z. o zaměstnanosti v platném znění) na starost nová instituce na zabezpečování ústavního práva občanů, Národní úřad práce.¹⁶

¹² Aktivní politika zaměstnanosti v České republice 1992-1999

¹³ Homola, Kotrusová

¹⁴ Souvisí to mj. se vznikem nové vlády kladoucí vyšší důraz na sociální problematiku, na rozdíl od svých předchůdců.

¹⁵ Sirovátka, T., Kulhavý, V., Horáková, M., Rákoczyová (2004;s.5) „Tento trend byl narušen vývojem v roce 2002, jenž byl podobně jako rok 1997 poznamenán rozsáhlými povodněmi. Ty se negativně promítly do ekonomické situace a vyvolaly tlak na státní rozpočet. V roce 2002 prudce klesl podíl nezaměstnaných v programech APZ, snížily se reálné i nominální výdaje na APZ a poklesly také průměrné výdaje na všechny programy APZ s výjimkou tvorby absolventských míst.“

¹⁶ Homola: Fond zaměstnanosti vznikl z důvodu vysoké nezaměstnanosti, jenž byla finančně náročná pro státní rozpočet, jako nestátní instituce financovaná především z příspěvku samostatně výdělečných osob. Vzhledem k celkovému složitému systému řízení politiky trhu

V České republice zůstaly v letech 1993-2003 i přes četné novelizace platné zákony z roku 1991 v oblasti zaměstnanosti. Od roku 1993 se začal využívat nově jako samostatný nástroj (do té doby součástí SÚPM) příspěvek na vytvoření míst pro odbornou praxi absolventů škol či pro získání kvalifikace mladistvého evidovaných úřadem práce¹⁷. Dalším rozšířením nástrojů APZ se v roce 1998 staly investiční pobídky později upravené zákonem č.72/2000 Sb., o investičních pobídkách. Slovenská republika své nástroje rozšířila v roce 1995 o příspěvek na dopravu, určený zaměstnavatelům na dopravu svých zaměstnanců do zaměstnání (samostatně platný pouze do roku 1996). V roce 1997 vstupuje ve Slovenské republice v platnost zákon č.387/1996 Sb. o zaměstnanosti. Tento zákon definoval politiku trhu práce, která je součástí politiky zaměstnanosti, jako systém podpory a pomoci občanům při jejich začleňování se na pracovní místo na trhu práce. Dále tento zákon upravil a rozšířil nástroje aktivní politiky trhu práce. Nástroji aktivní politiky trhu práce (AFTP) se staly rekvalifikace, podpora vytváření nových pracovních míst, podpora zaměstnávání zvláštních skupin občanů, podpora na udržení pracovních míst, podpora provozu pracovních míst, podpora vypracování projektů na oživení zaměstnanosti, podpora zaměstnávání občanů se změněnou pracovní schopností a další opatření na zlepšení situace na trhu práce a opatření a programy celostátního charakteru v oblasti poskytování poradenství pro volbu povolání a výběr zaměstnání. Příspěvek na dopravu se stal součástí některých nových nástrojů.

práce, vzniká nově Národní úřad práce sloučením Fondu zaměstnanosti, Správy služeb zaměstnanosti a Okresních a Obvodních úřadů práce.

¹⁷ Aktivní politika zaměstnanosti v České republice 1992-1999

3. Národní aktivní politika zaměstnanosti v ČR a v SR 2004-2006

Rok 2004 byl pro obě země velmi významný v oblasti aktivních opatření na trhu práce. V obou zemích vešly v platnost nové zákony o zaměstnanosti, jenž mimo jiné vymezily nové nástroje APZ resp. APTP a instituce odpovědné za jejich realizaci. V této kapitole podrobně charakterizuje jednotlivé nástroje APZ resp. APTP s přímým odkazem na jednotlivé paragrafy v příslušných zákonech.

3.1 Česká republika

3.1.1 Instituce

V České republice je aktivní politika zaměstnanosti zabezpečována Ministerstvem práce a sociálních věcí, prostřednictvím sekce Správa služeb zaměstnanosti. Za realizaci aktivní politiky zaměstnanosti na regionální úrovni je odpovědných 77 úřadů práce, které jsou podřízené Správě služeb zaměstnanosti.

3.1.2 Legislativa

1.října 2004 v České republice nabyl účinnosti nový zákon o zaměstnanosti (zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti). Tento zákon znamenal výrazný posun v politice zaměstnanosti v ČR.¹⁸ Kromě nové definice aktivní politiky zaměstnanosti nyní chápané jako souhrn opatření směřujících k zajištění maximálně možné úrovně zaměstnanosti, došlo jak k úpravám starých, tak zavádění nových nástrojů a opatření APZ. Ve vztahu k předcházejícím právním úpravám, se tyto dají rozdělit na tři skupiny a to na

¹⁸ <http://www.mpsv.cz/files/clanky/236/300904.pdf>: „Nová právní úprava výrazně napomůže zvýšit zaměstnanost a snížit míru nezaměstnanosti. Zákon upřesňuje a zpřísňuje postupy a podmínky při zprostředkování zaměstnání úřady práce, zejména podmínky pro zařazení a vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání. Důvodem je především více motivovat uchazeče o zaměstnání, aby během doby, kdy jsou vedeni v evidenci, spolupracovali s úřadem práce.“

již fungující nástroje, tímto zákonem částečně modifikovaná (a), výrazně modifikovaná opatření (b) a na zcela nová opatření (c) APZ.

a) Rekvalifikace: rekvalifikace uchazečů o zaměstnání a zájemců o zaměstnání (§109) a rekvalifikace zaměstnanců (§110)

Rekvalifikace spočívají v získání nové kvalifikace a zvýšení, rozšíření nebo prohloubení dosavadní kvalifikace, včetně jejího udržení nebo obnovování. Jedná se i o získání kvalifikace pro pracovní uplatnění fyzické osoby, která dosud žádnou kvalifikaci nezískala. V případě rekvalifikace uchazečů o zaměstnání a zájemců o zaměstnání (na zájemce o zaměstnání adresováno až v novém zákoně) se v rámci národní APZ jedná o příspěvek hrazen za účastníka úřadem práce. Rekvalifikace zaměstnanců je získání, zvýšení či rozšíření kvalifikace a je hrazena úřadem práce zaměstnavateli či rekvalifikačnímu zařízení. Oba typy příspěvků mohou zahrnovat i s ním spojené náklady. Rekvalifikace je nástroj využívaný nejčastěji. Financování se řídí zákonem o zaměstnanosti (§39-§57).

Investiční pobídky (§111)

Investiční pobídky obecně tvoří komplexní balík úlev pro investory (zaměstnavatele), kteří se rozhodnou k investici převyšující 100 mil. v regionech s mírou nezaměstnanosti převyšující republikový průměr o určité procento. Pro oblast zaměstnanosti jsou důležité tyto dílčí pobídky:

- hmotná podpora vytváření nových pracovních míst (až do 200 000 Kč na zaměstnance),
- hmotná podpora rekvalifikace nebo školení zaměstnanců (až do 35 % nákladů na školení).

Vzhledem ke specifiku tohoto nástroje (schvalovací proces, objem prostředků, délka podpory přesahující několik let, více subjektů zapojených do administrace – MF, MPSV, Czechinvest) ho zde uvádím pouze pro úplnost.¹⁹

¹⁹<http://www.czechinvest.org/investicni-pobidky>,
<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/investicni-pobidky/investicni-pobidky-v-cr/1000497/1837/>

Veřejně prospěšné práce (VPP) (§112)

Tento, přestože časově omezený nástroj (na 12 měsíců za sebou), je možné aplikovat opakovaně. VPP zahrnují především údržbu veřejných prostranství, úklid a údržbu veřejných budov a komunikací nebo jiné podobné činnosti určené ve prospěch obcí, státních nebo jiných obecně prospěšných institucí. Příspěvek může dosáhnout až výše mzdy.

Příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program (§117)

Příspěvek se poskytuje zaměstnavateli pokud přechází na nový podnikatelský program a nemůže zabezpečit stanovenou pracovní dobu svým zaměstnancům. Tento nástroj se poskytuje jako částečná úhrada náhrady mzdy maximálně po dobu šesti měsíců.

Poradenství (§105)

Poradenství spočívá v zjišťování osobnostních a kvalifikačních předpokladů pro volbu povolání, pro zprostředkování vhodného zaměstnání, pro volbu přípravy k práci osob se zdravotním postižením a při výběru vhodných nástrojů APZ.

b) Společensky účelná pracovní místa (SÚPM) (§113)

Pomocí tohoto nástroje zřizuje zaměstnavatel pracovní místo pro uchazeče o zaměstnání, kterému nelze jinak zajistit místo. Může se jednat i o místo zřízené uchazečem o zaměstnání za účelem výkonu samostatně výdělečné činnosti. Výše příspěvku se liší podle toho, zda daný okres dosahuje (nebo je vyšší) či nedosahuje průměrné míry nezaměstnanosti v České republice.

Podpora zaměstnávání osob se zdravotním postižením: *pracovní rehabilitace, chráněné pracovní místo a chráněná pracovní dílna* (§105)

Pracovní rehabilitace je definována jako souvislá činnost zaměřená na získání a udržení vhodného zaměstnání osoby se zdravotním postižením a zahrnuje například poradenskou činnost či teoretickou a praktickou přípravu pro zaměstnání (příprava na budoucí povolání, příprava k práci, specializované rekvalifikační kurzy). Chráněné pracovní místo je místo vytvořené zaměstnavatelem pro osobu se zdravotním postižením, chráněná pracovní dílna je pracoviště zaměstnavatele přizpůsobené pro zaměstnávání osob se zdravotním postižením. V rámci podpory chráněného pracovního

místa a chráněné pracovní dílny je možné poskytnout i příspěvek na částečnou úhradu provozních nákladů na chráněné pracovní místo obsazené osobou se zdravotním postižením.

c) Překlenovací příspěvek (§114)

Tento finanční příspěvek je určen osobám samostatně výdělečně činným, kteří přestali být uchazečem o zaměstnání a pobírali příspěvek na SÚPM podle §113. Příspěvek se poskytuje maximálně na tři měsíce, v měsíční výši rovnající se polovině částky životního minima platného pro jednotlivce staršího 26 let.

Příspěvek na dopravu zaměstnanců (§115)

Tento finanční nástroj je určen na podporu každodenní dopravy do zaměstnání v oblastech, kde není žádná nebo dostatečná doprava a poskytuje se až do 50% nákladů vynaložených na dopravu. Možno poskytnout i osobám s těžším zdravotním postižením, jež nemohou využít dopravy hromadnými dopravními prostředky. V tomto případě se příspěvek poskytuje ve výši 100% nákladů.

Příspěvek na zapracování (§116)

Příspěvek určený zaměstnavateli na uchazeče o zaměstnání, jimž věnuje úřad práce zvýšenou pozornost (osoby se zdravotním postižením, osoby do 25 let věku, absolventi vysokých škol po dobu 2 let po úspěšném ukončení studia, nejdéle však do 30 let věku, těhotné ženy, kojící ženy a matky do devátého měsíce po porodu, osoby pečující o dítě, osoby starší 50 let věku, osoby vedeny v evidenci uchazečů o zaměstnání déle než 6 měsíců, osoby, které potřebují zvláštní pomoc). Příspěvek se poskytuje nanejvýš na tři měsíce a může činit nanejvýš polovinu minimální mzdy.

Cílené programy k řešení zaměstnanosti (§105)

Cílené programy k řešení zaměstnanosti mohou být realizovány pomocí cílených programů, včetně mezinárodních programů či programů Evropského společenství. Cílené programy zaměstnanosti (§120 odst. 2,3,4) se dělí na celostátní a regionální. Regionální cílené programy zaměstnanosti bývají zaměřeny na rizikové skupiny osob²⁰. Celostátním cíleným programem je v této době Program na podporu obnovy nebo technického zhodnocení

²⁰ http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/programy_zamest

hmotného investičního majetku, který přestože není součástí nástrojů APZ (jedná se o příspěvek podle §78 zákona o zaměstnanosti), je díky jeho možnosti realizace prostřednictvím cíleného programu, financován jako nástroj APZ.

V novém zákoně o zaměstnanosti se již neobjevil samostatně **příspěvek na odbornou praxi absolventů škol a získání kvalifikace mladistvých**²¹, který je dále uplatňován skrze nástroje zaměřené na rizikové skupiny nezaměstnaných. Všechny tyto změny vycházely ze zkušeností z minulých let.

Možnost uplatnění na trhu práce umožňuje čerstvým uchazečům o zaměstnání též i individuální akční plány (IAP)²². IAP, určené k aktivizaci jedinců a s tím i k zamezení dlouhodobé nezaměstnanosti, jsou součástí zprostředkovatelských služeb úřadu práce zahrnující poradenství. IAP spočívá v připraveném harmonogramu uchazeči o zaměstnání (s jeho pomocí), který je připraven na základě schopností, dovedností uchazeče o zaměstnání a na základě poptávky zaměstnavatelů. Délka doby probíhání IAP je u každého uchazeče odlišná.

Podle nového zákona o zaměstnanosti je IAP, jenž je součástí paragrafu o zprostředkování zaměstnání, zaměřen na uchazeče o zaměstnání, jimž je věnována zvýšená péče (např. osoby se zdravotním postižením, osoby do 25 let). Mezi povinnosti úřadů práce patří také nabídka vypracování IAP uchazečům o zaměstnání do 25 let a absolventům vysokých škol (ve věku do 30 let po dobu 2 let po úspěšném ukončení studia). Program První příležitost fungující od roku 2004 na všech úřadech práce je určený pro uchazeče o zaměstnání do 25 let do šesti měsíců evidence, program Nový start

²¹ Sirovátka, T., Kulhavý, V., Horáková, M., Rákoczyová (2006;s.6): „Nová právní úprava navíc umožňuje, aby se jednalo nejen o nově vytvořená pracovní místa, ale také o místa vyhrazená pro určitou kategorii nezaměstnaných, například pro absolventy škol. SÚPM tak v podstatě nahradily dohody o absolventských praxích, které v předchozím období představovaly samostatný (a hojně využívaný) nástroj APZ.“

²² Národní akční plán zaměstnanosti 2004-2006(s.10): Jedním z doporučení Rady EU je „rozvíjet a realizovat aktivní a preventivní opatření pro nezaměstnané a neaktivní osoby“. Jednou z možností jak je možné, aby uchazeči vyjádřily své potřeby a služby je prostřednictvím IAP.

zaměstnanosti, určený pro uchazeče o zaměstnání starší 25 let do dvanácti měsíců evidence, funguje od roku 2005 a od roku 2007 by měl být již zaveden též na všech úřadech práce. Oba programy byly pilotně zkoušeny již od roku 2002.

V letech 2004-2006 byly pro jednotlivé roky vytvářeny Správou služeb zaměstnanosti Programy realizace APZ na daný rok, které byly východiskem pro realizaci APZ na úřadech práce. Na základě těchto programů se úřady práce orientovaly především na některé rizikové skupiny na trhu práce, pro které to bylo podle předpokladů na následující rok potřeba. V roce 2004 se na úřadech práce spíše uplatňovaly nástroje APZ platné podle zákona o zaměstnanosti do října 2004, což se odvíjí i na dostupných vyhodnoceních nástrojů.²³

3.2 Slovenská republika

3.2.1 Instituce

Za politiku zaměstnanosti je ve Slovenské republice odpovědné Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny. Za realizaci aktivních opatření politiky trhu práce byl do konce roku 2003 odpovědný Národní úřad práce. Od ledna 2004 jeho povinnosti převzalo nově vzniklé²⁴ Ústředí práce, sociálních věcí a rodiny. Jednotlivé úřady práce, sociálních věcí a rodiny jsou tomuto subjektu přímo podřízené. Do oblasti sociálních věcí spadá otázka hmotné nouze, státní sociální dávky, sociálně-právní ochrana dětí a sociální kuratela, těžce zdravotně postižení a poradensko-psychologické služby. Součástí služeb zaměstnanosti jsou jak informační a poradenské služby, odborné poradenství, zprostředkovatelské služby, tak celkově aktivní politika trhu práce.

²³

http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/trh_prace/rok2004/analyza_zam_nezam_rok_2004.pdf

²⁴ Zákon č.453/2003 Sb. o orgánech státní správy v oblasti sociálních věcí, rodiny a služeb zaměstnanosti

3.2.2 Legislativa

1. února 2004 nabyl účinnosti zákon č.5/2004 Sb. o službách zaměstnanosti. Tento zákon významně pozměňuje od 1. ledna 2006 zákon č.573/2005 Sb.²⁵. Podle zákona o službách zaměstnanosti patří mezi aktivní opatření trhu práce tyto nástroje:

Zprostředkování zaměstnání (§32)

V tomto paragrafu zákona věnujícím se zprostředkování zaměstnání je důležitý odstavec 10 písmeno d §32, který hovoří o možnosti poskytování náhrad části cestovních výdajů uchazeče o zaměstnání, jenž souvisí s absolvováním vstupního pohovoru anebo výběrového řízení. Příspěvek na cestovní výdaje podle tohoto zákona se stává samostatným nástrojem financovaným prostřednictvím národních projektů při čerpání prostředků z Evropského sociálního fondu.

Vzdělávání a příprava pro trh práce: vzdělávání a příprava pro trh práce uchazeče o zaměstnání a zájemce o zaměstnání (§46), vzdělávání a příprava pro trh práce zaměstnance (§47)

Vzdělávání a příprava pro trh práce je teoretická nebo praktická příprava, která umožňuje získat nové vědomosti a odborné zručnosti za účelem uplatnění uchazeče či zájemce o zaměstnání nebo za účelem udržení zaměstnance v zaměstnání. Může se dále jednat o určité aktivity zaměřené na dokončení základní (nebo střední- od r.1996) školy, na přijímačky na střední školu či na získání kvalifikace po skončení školní docházky. Vzdělávání a příprava pro trh práce zaměstnance vykonává zaměstnavatel v zájmu dalšího uplatnění zaměstnanců, buď využitelné i u jiných zaměstnanců či využitelné především u toho stávajícího. Celý nástroj vzdělávání a příprava pro trh práce zaměstnance je financován pouze ze státního rozpočtu.

Příspěvek na samostatně výdělečnou činnost (§49)

Samostatně výdělečná činnost může být zemědělská výroba včetně hospodaření v lesích a na vodních plochách, provozování nebo vykonávání živnosti, vykonávání činnosti společníka veřejné obchodní společnosti a

²⁵ Zákon č.573/2005 Sb. kterým se mění a doplňuje zákon č.5/2004 Z.z. o službách zaměstnanosti a o změně a doplnění některých zákonů v znění pozdějších předpisů a kterým se mění a doplňují některé zákony

komplementáře komanditní společnosti. Jedná se o příspěvek určený uchazeči o zaměstnání, neposkytuje se však všem osobám se zdravotním postižením.

Příspěvek na zaměstnávání znevýhodněného uchazeče o zaměstnání (§50)

Znevýhodněného uchazeče o zaměstnání definuje §8 zákona o službách zaměstnanosti. Zkráceně mezi ně spadá: absolvent školy (osoba mladší 25 let bez zaměstnání), osoba starší 50 let, dlouhodobě nezaměstnaná osoba, osoba, která z důvodu rodičovských povinností nevykonávala výdělečnou činnost ani přípravy na činnost, osoba starající se o dítě, osoba se zdravotními problémy (ne! osoba zdravotně postižená), osoba pohybující se po Evropské unii, osoba se zdravotním postižením a od roku 2006 cizinec, kterému byl udělen azyl.

Příspěvek na vykonání absolventské praxe (§51)

Absolventská praxe je získání odborných zručností a praktických zkušeností u zaměstnavatele, které odpovídají dosaženému stupni vzdělání absolventa školy (nyní uchazeče o zaměstnání). Absolventská praxe trvá maximálně šest měsíců.

Příspěvek na aktivační činnost (§52)

Aktivační činnost je podpora udržení pracovních návyků uchazeče o zaměstnání v rozsahu minimálně deseti hodin týdně. Aktivační činnost může být ve formě obecných služeb (na zlepšení ekonomických, sociálních, kulturních podmínek a životního prostředí) organizovaných obcí nebo dobrovolnické práce (všeobecně prospěšná činnost) organizované právnickou či fyzickou osobou se zaměřením převážně na sociální služby.

Příspěvek na stěhování za prací (od 1.ledna 2006 změněno na příspěvek na dojíždění za prací) (§53)

Příspěvek na stěhování za prací je náhrada prokázaných výdajů souvisejících se stěhováním z místa trvalého bydliště do místa výkonu zaměstnání (vzdáleného minimálně 30 kilometrů).

Příspěvek na dojíždění za prací se týká dojíždění do místa výkonu zaměstnání nebo místa provozování či vykonávání samostatně výdělečné činnosti a poskytuje se pouze některým znevýhodněným uchazečům o zaměstnání a to však navíc za odlišných podmínek

Poradenství: **informační a poradenské služby (§42), odborné poradenské služby (§43)**

Součástí zákona o odborných poradenských službách je podstatný v něm obsažený odstavec 7 hovořící o poskytování cestovních výdajů souvisejících s účastí uchazeče o zaměstnání na aktivitách určených v individuálním akčním plánu. Příspěvek na poskytování cestovních výdajů podle tohoto zákona je považován jako samostatný nástroj financovaný prostřednictvím národních projektů.

Projekty a programy (§54)

Projekty a programy mohou být financované jak z ESF, tak financované či spolufinancované ze státního rozpočtu či jiných zdrojů.

Podpora zaměstnávání občanů se zdravotním postižením: **příspěvek na zřízení chráněné dílny a chráněného pracoviště a na jejich zachování (§56), příspěvek občanovi se zdravotním postižením na provozování anebo vykonávání samostatně výdělečné činnosti (§57), příspěvek na činnost pracovního asistenta (§59) a příspěvek na úhradu provozních nákladů chráněné dílny anebo chráněného pracoviště a na úhradu nákladů na dopravu zaměstnanců (§60)**

Příspěvek na zřízení chráněné dílny a chráněného pracoviště a na jejich zachování je určen zaměstnavateli, který dané místo vytvoří. Příspěvek se liší podle typu regionu oprávněného na poskytování státní pomoci a průměrné míry evidované nezaměstnanosti v okrese.

Příspěvek občanovi se zdravotním postižením na provozování anebo vykonávání samostatně výdělečné činnosti je příspěvek určen na vykonávání samostatně výdělečné činnosti v chráněné dílně nebo na chráněném pracovišti.

Příspěvek na činnost pracovního asistenta je určen osobě zdravotně postižené na pracovního asistenta, který mu bude vypomáhat v pracovní době či mu bude vypomáhat jako samostatně výdělečné osobě se zdravotním postižením.

Příspěvek na úhradu provozních nákladů chráněné dílny anebo chráněného pracoviště a na úhradu nákladů na dopravu zaměstnanců je poskytován právnické nebo fyzické osobě.

Stejně jako v České republice, se i ve Slovenské republice využívají individuální akční plány (popsané v novém zákoně o službách zaměstnanosti v §43) spočívající v podpoře uchazečů o zaměstnání prostřednictvím poradenství.²⁶

Nástroje aktivní politiky trhu práce nebyly v letech 2004-2006 příliš uplatňovány prostřednictvím národní APZ, jejich realizace probíhá především prostřednictvím projektů určených pro čerpání prostředků z Evropského sociálního fondu.

3.3 Shrnutí národní aktivní politiky zaměstnanosti

Některé nástroje aktivní politiky zaměstnanosti se v obou zemích shodují alespoň jejím zaměřením, ve většině z nich jde však o naprosto rozdílné oblasti směřování podpory.

Obě země se soustředí na oblast poradenství, poskytování příspěvku uchazečům o zaměstnání na samostatně výdělečnou činnost (jeden z příspěvků, který je v ČR součástí společensky účelných pracovních míst se svým zaměřením shoduje s příspěvkem na samostatně výdělečnou činnost využívaným v SR samostatně), na veřejně prospěšné práce (v SR součástí nástroje příspěvek na aktivační opatření) a na získání kvalifikace pro osobu, která žádnou nezískala. Dalším podobným nástrojem je příspěvek na zaměstnávání znevýhodněného uchazeče o zaměstnání (v ČR: příspěvek na zapracování).

V obou zemích je dále v aktivních opatření trhu práce věnována pozornost osobám zdravotně postiženým. Shoda panuje pouze v příspěvku na provoz a zřízení chráněné pracovní dílny a chráněného pracovního místa.

Rekvalifikace využívané v České republice spočívají především v nabytí znalostí, schopností, avšak již se nezaměřují na školu, narozdíl od nástroje vzdělávání a příprava pro trh práce využívaný ve Slovenské republice, jehož použití může přispět i k dokončení studia základní a střední

²⁶ <http://www.supz.sk/10556>: Úřad PSVR může zajistit realizaci IAP: interně, externě, v rámci národních projektů či mimo národní projekty.

školy. Tento rozdíl je nejspíš důvodem rozdílné kvalifikační struktury osob v těchto zemích, jelikož ve Slovenské republice je mnohem více uchazečů o zaměstnání bez kvalifikace (popř. s nízkou kvalifikací), oproti České republice.

Všechny výše uvedené příspěvky jsou však vydávány v obou zemích za naprosto odlišných podmínek a za odlišní finančních podpor.

4. Evropská unie a zaměstnanost

4.1 Evropská unie a HSS

Jednou z nejdůležitějších politik Evropské unie je politika hospodářské a sociální soudržnosti (HSS) (regionální a strukturální politika)²⁷. Tato politika se vyvíjí již od roku 1957, kdy je za hlavní cíl určeno 'posílit jednotu hospodářství svých zemí a zajistit jejich harmonický rozvoj snížením rozdílů mezi jednotlivými regiony a odstraňováním zaostalosti nejvíce znevýhodněných regionů'²⁸. Tato myšlenka je postupně rozvíjena roku 1986 a dále pak roku 1992 v Maastrichtské smlouvě²⁹.

Pro naplňování cílů HSS (jak jsem již naznačila v úvodu) a Evropské strategie zaměstnanosti, se stal České a Slovenské republice významný až vstup 1.května 2004 do Evropské unie. Jako nové členské země dostaly možnost využívat různých finančních nástrojů k podpoře svých zájmů. Jelikož programovací období pro čerpání finančních prostředků již bylo nastaveno na léta 2000-2006, nové přistupující země dostaly možnost oficiálně čerpat finanční prostředky v tzv. zkráceném programovacím období 2004-2006, a to již od začátku roku 2004, přestože vstup do unie se oficiálně uskutečnil až v květnu.

Na léta 2000-2006 byly nastaveny v rámci regionální a strukturální politiky Evropské unie **3 cíle**, které určují na co jaké regiony (územní jednotky NUTS II) mají právo čerpat finanční prostředky z Evropské unie.

Cíl 1 Podpora rozvoje zaostávajících regionů je zaměřen na oblasti jejichž hrubý domácí produkt na obyvatele je nižší než 75% průměru EU (ČR:

²⁷ Průvodce fondy Evropské unie (s.2): Politika spočívající ve „zmenšování rozdílů mezi úrovní rozvoje různých regionů, snížení zaostalosti nejvíce znevýhodněných regionů a také podpora harmonického, vyváženého a udržitelného rozvoje ekonomických činností, vysoké úrovně zaměstnanosti, rovnosti mezi muži a ženami a vysoká úroveň ochrany a zlepšování životního prostředí“.

²⁸ Průvodce fondy Evropské unie; s. 3

²⁹ Vznik Evropské unie byl roku 1993, kdy vstoupila v platnost Smlouva o Evropské unii (tzv. Maastrichtská smlouva podepsaná členskými státy 7.února 1992). Evropské unie je založena na evropských společenstvích, konkrétně na Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO;), Evropské, hospodářské společenství (EHS) a Evropském společenství atomové energie (Euratom). Na tato dříve vzniklá společenství navazují tři pilíře vzniklé na základě Maastrichtské smlouvy. Těmito pilíři jsou Evropské společenství, Společná zahraniční a bezpečnostní politika a Policejní a justiční spolupráce.

Severovýchod, Severozápad, Jihozápad, Jihovýchod, Střední Morava, Moravskoslezsko, Střední Čechy; SR: Východní Slovensko, Západní Slovensko, Střední Slovensko) a je orientován na podporu vybavení těchto oblastí základní infrastrukturou či investování do výroby.

Cíl 2 Podpora strukturálně postižených regionů zahrnuje venkovské a městské oblasti, které mají hospodářské a sociální potíže, a oblasti závislé na rybolovu. Oblasti v Cíli 2 nesmí být zároveň zahrnuty v oblastech Cíle 1.

Cíl 3 Podpora přizpůsobování a modernizace politik a systémů vzdělávání, školení a zaměstnanosti pokrývá oblasti, které nejsou zahrnuty v Cíli 1 (tedy v ČR: Praha, v SR: Bratislavský kraj).³⁰

Výchozím dokumentem pro získání finančních prostředků je **Národní rozvojový plán**, jenž je zaměřený na regiony Cíle 1. Tento strategický dokument popisuje situaci v daných zemích, jejich strategii, operační programy, řízení, monitorování a způsob financování. Cílem Národních rozvojových plánů pro léta 2004-2006 České a Slovenské republiky je dosažení konkurenceschopnosti zemí³¹. Cíl 2 a Cíl 3 zahrnují Jednotné programové dokumenty. Na základě vypracované konečné verze Národního rozvojového plánu byl vytvořen Evropskou komisí společně s danou zemí dokument **Rámec podpory Společenství** (SR: Rámec podpory Společenstva) pro cíl 1. Jedná se o dohodu realizovanou prostřednictvím operačních programů³².

Mezi nástroje hospodářské a sociální politiky patří strukturální fondy, Fond soudržnosti (pomoc nejméně rozvinutým členským státům; zaměřen na

³⁰ Průvodce fondy Evropské unie, <http://www.europskaunia.sk/nuts>

³¹ V České republice je globálním cílem Udržitelný rozvoj založený na konkurenceschopnosti („dosažení ekonomického růstu rychlejšího než je průměr zemí Evropské unie, zlepšení konkurenčního postavení České republiky v Evropské unii a urychlení kvalitativních změn v ekonomice“). [Národní rozvojový plán 2004-2006; 117]. Cílem Národního rozvojového plánu je „zvýšit konkurenceschopnost zaostalých regionů a jejich výkonnost při respektování trvalé udržitelnosti a tak zmírnit rozdíl v úrovni HDP na obyvatele SR oproti průměru členských států Evropské unie“ (Národní rozvojový plán 2004-2006; 5 – přeložila M.CH.).

³² <http://www.strukturalni-fondy.cz/rps>: „Rámec podpory Společenství vymezuje prioritní cíle a oblasti, do kterých směřují prostředky ze strukturálních fondů EU. Definiuje základní institucionální uspořádání pro čerpání pomoci ze strukturálních fondů a finanční rámec.“

oblast životního prostředí a dopravu), iniciativy Společenství a inovační akce. Může to být dále i finanční podpora Evropské investiční banky.

V této práci se budu dále věnovat pouze strukturálním fondům, konkrétně pouze jednomu z nich, Evropskému sociálnímu fondu (ESF), založenému roku 1958, který navazuje na tzv. Evropskou strategii zaměstnanosti. Evropský sociální fond je co do objemu finančních prostředků nejvyužívanější a to vzhledem k tomu, že téměř celá ČR i SR spadá do cíle 1, který byl v programovacím období 2000-2006 financován téměř jen z Evropského sociálního fondu.

V České republice realizace probíhá ve čtyřech dokumentech, kterými jsou Operační program Rozvoj lidských zdrojů (OP RLZ), Jednotný programový dokument pro Cíl 3 pro Prahu (JPD3), Program Iniciativy Společenství EQUAL, Společný regionální operační program (SROP). ESF je v České republice spravován Ministerstvem práce a sociálních věcí.

Na Slovensku je ESF vymezen třemi programovými dokumenty Sektorový operačný program Ľudské zdroje (SOP LZ), Jednotný programový dokument NUTS II Bratislava Cieľ 3 (JPD Cieľ 3), Programový dokument Iniciatívy Spoločenstva EQUAL (IS EQUAL). ESF má zde na starosti Ministerstvo práce, sociálnych věcí a rodiny.

Aktivní politika zaměstnanosti je součástí několika výše uvedených programů, a to programu EQUAL, OP RLZ (SOP LZ), JPD3 (JPD Cieľ 3), jež jsou doplněny svými dodatky.³³ Dále však budu čerpat pouze z dokumentů OP RLZ (SOP LZ) vycházející z Cíle 1 a JPD3 (JPD Cieľ 3) vycházející z Cíle 3.

³³ Sirovátka, T., Kulhavý, V., Horáková, M., Rákoczyová: (2006; s.7), „V oblasti aktivní politiky trhu práce se jedná především o realizaci priorit 1 a 2 v rámci "Operačního programu rozvoje lidských zdrojů" (13 krajů mimo hl. m. Prahu) a pro případ hlavního města Prahy v rámci "Jednotného programového dokumentu".“ „V roce 2004 bylo také v ČR zahájeno druhé kolo Iniciativy Společenství EQUAL.“

5. Aktivní politika zaměstnanosti v ESF

Se vstupem do EU se na obě země začaly vztahovat pravidla veřejné podpory. Ačkoli Česká a Slovenská republika musely respektovat příslušné nařízení EK, konkrétní rozhodnutí, co je a co není veřejná podpora v konkrétních projektech leželo na nich. V České republice byly v této oblasti poměrně veliké zmatky, kdy trvalo více jak rok a půl, než bylo stanoveno, jaké výdaje v konkrétních projektech do veřejné podpory spadají a jaké ne.³⁴ Ve Slovenské republice se jednoznačně stanovilo, jaké výdaje do veřejné podpory nepatří a výsledkem je konkrétní národní projekt, který oblast veřejné podpory přímo pokrývá.

V této části nejprve popisují samotné projekty jejichž prostřednictvím se dají financovat opatření priorit dokumentů OP RLZ (SOP LZ) a JPD3 (JPD Ciel' 3)³⁵ uváděné v druhé části. Zde již pro přehlednost k samotným prioritám popisují realizaci projektů v jednotlivých letech, které opět čerpám z Analýzy vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti vytvořené Správou služeb zaměstnanosti.³⁶ Údaje zde použité jsou získané z veřejných informačních zdrojů každé země.

5.1 Česká republika:

5.1.1 Projekty

V České republice je aktivní politika zaměstnanosti realizovaná v letech 2004-2006 v rámci Evropského sociálního fondu pomocí tří typů projektů: grantových, národních a systémových. Tyto projekty budou ukončeny nejpozději v roce 2008, celková finanční částka se skládá ze 75% z prostředků ESF a z 25% z prostředků státního rozpočtu.

Grantové projekty, jež jsou realizovány v rámci grantového schéma, doplňují programy a nástroje příslušné státní politiky. Finanční prostředky jsou zde rozděleny mezi vybrané žadatele formou průběžného proplácení

³⁴ Jde o informace získané při konzultaci na SSZ.

³⁵ Priority a opatření v těchto dokumentech navazují na priority v Národním akčním plánu zaměstnanosti 2004-2006

³⁶ http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/trh_prace

(např. průběžně po třech měsících). Grantové projekty mohou být regionálního či nadregionálního (dva a více krajů) charakteru. Grantové projekty mohou být zaměřeny také na posílení kapacity poskytovatelů služeb (veřejných i soukromých) pro cílové skupiny. Tyto projekty budou předkládány i pro přidělení veřejné podpory podnikatelským subjektům a budou předkládány konečnými uživateli konečným příjemcům pro grantová schémata. Jedná se v rámci APZ především o projekt Podpora aktivní politiky zaměstnanosti, který je v rámci regionálního i nadregionálního charakteru.

Národní projekty jsou založené na přímém přidělení prostředků a mohou být předkládány pouze konečnými příjemci. Konečnými příjemci a zároveň Konečnými uživateli jsou úřady práce. Tyto projekty jsou zaměřeny na realizaci nebo k doplnění národních politik programů. Mezi nejvyužívanější národní projekty spadá projekt Návrat do práce (pro dlouhodobě nezaměstnané) a projekt Najdi si práci (pro krátkodobě nezaměstnané, osoby ohrožené nezaměstnaností).

Systémové projekty jsou stejně jako národní založené na přímém přidělení prostředků a mohou být předkládány pouze konečnými příjemci vytvářeny na rozvoj národních politik a programů a na modernizaci (rozšíření kapacity a kvality nabídky) veřejných služeb.³⁷

5.1.2 Programové dokumenty

Nástroje aktivní politiky zaměstnanosti jsou jednou z priorit programů OP RLZ a JPD3, jež byly vytvořeny v souladu s Evropskou strategií zaměstnanosti.

V rámci programového dokumentu **OP RLZ** na léta 2004-2006 je aktivní politika zaměstnanosti v prioritě 1, a jež je uskutečňována prostřednictvím opatření 1.1 Posílení aktivní politiky zaměstnanosti při zaměstnávání uchazečů a zájemců o zaměstnání a opatření 1.2 Modernizace veřejných služeb zaměstnanosti. Tyto dvě opatření spadají pod Správu služeb zaměstnanosti (MPSV).

³⁷ http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/esf/druh_proj_a_vyzvy

Úkolem **opatření 1.1** je doplnění státní aktivní politiky zaměstnanosti, konkrétně zaměření nejen na osoby neevidované úřadem práce, ale i osoby ohrožené nezaměstnaností. Konkrétně by se jednalo o uchazeče o zaměstnání (evidovány úřadem práce, dáno věkem a délkou doby zaregistrování, osoby, které chtějí a mohou pracovat), osoby dlouhodobě nezaměstnané a osoby ohrožené dlouhodobou nezaměstnaností, zájemce o zaměstnání (evidovány úřadem práce jako zájemci o zaměstnání, osoby ohrožené ztrátou zaměstnání a osoby chtějící se vrátit na trh práce), zaměstnance ohrožené ztrátou zaměstnání. Nástroji, zaměřenými na výše jmenované skupiny, jsou rekvalifikace, motivační aktivity (např. program První příležitost a program Nový start zaměstnanosti), poradenství, bilanční a pracovní diagnostika, zprostředkování, podpora vytváření nových pracovních míst, podpora ohrožených pracovních míst, podpora vytváření pracovních míst pro sebezaměstnání (OSVČ) a doprovodná opatření na získání a udržení zaměstnanosti.

Toto opatření se realizuje regionálními a nadregionálními grantovými schémata (GS) a národními projekty (NP). Obě GS se jmenovaly Podpora aktivní politiky zaměstnanosti. Národní projekty byly v roce 2005 Návrat do práce, Najdi si práci. Dále byl v roce 2006 domluven navíc nový projekt Pomoc dlouhodobě nezaměstnaným na Ostravsku a Mostecku. K 31.12.2006 bylo v rámci tohoto opatření podpořeno 46 515 klientů, 27 783 účastníků a 1597 pracovních míst.³⁸

Opatření 1.2 je zaměřeno na pracovníky služeb zaměstnanosti a na pracovníky spolupracujících organizací. Konkrétně je například zaměřeno na vytváření vzdělávacích a školicích programů či realizaci a vyhodnocování individuálních akčních plánů.

Toto opatření je možné realizovat pouze prostřednictvím systémových projektů. K 31.12.2005 nebyly žádné projekty ještě schváleny. V roce 2006 byly schváleny tři systémové projekty Institut trhu práce, Rozvoj vzdělávací

³⁸ http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/trh_prace/rok2005/analyza_zam_nezam_2005.pdf,
http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/trh_prace/rok2006/Analyza0612.pdf

systemu pro zaměstnance služeb zaměstnanosti a školicích a výcvikových středisek služeb zaměstnanosti, Školení portálu MPSV ČR.³⁹

V rámci programového dokumentu **JPD3** na léta 2004-2006 má aktivní politika zaměstnanosti pouze jedno opatření: 1.1 Rozšíření a zvýšení adresnosti aktivní politiky zaměstnanosti. Toto opatření spadá jak pod Správu služeb zaměstnanosti (MPSV), tak pod Úřad práce hlavního města Prahy.

Opatření 1.1 je zaměřeno na pomoc rizikovým skupinám v oblasti zaměstnanosti (dlouhodobě nezaměstnaní, osoby se zdravotním postižením, osoby starší 50 let, matky s malými dětmi, osoby s nízkou nebo žádnou kvalifikací, absolventi škol). Což v tomto případě znamená zacílení na uchazeče o zaměstnání, osoby dlouhodobě nezaměstnané a osoby ohrožené dlouhodobou nezaměstnaností, zájemce o zaměstnání, zaměstnance ohrožené ztrátou zaměstnání a zaměstnance úřadu práce a spolupracujících organizací.

Toto opatření je realizováno grantovými schémata, národními projekty a systémovými projekty. Národní projekt se v roce 2005 realizoval pouze Najdi si práci. Systémový projekt nebyl předložen, jelikož musí vycházet ze systémového projektu OP RLZ, který ale nebyl v tomto roce připraven. V roce 2006 grantová schémata, nově i navíc národní projekt Návrat do práce a byl pouze připravován systémový projekt Institut trhu práce Praha.⁴⁰

5.2 Slovenská republika:

5.2.1 Projekty

Slovenská republika uplatňuje svoji možnost čerpat finanční prostředky z Evropské sociálního fondu na aktivní politiku trhu práce skrze národní projekty či poptávkově orientované projekty⁴¹. Tyto projekty byly započaty postupně od vzniku nového zákona o zaměstnanosti vzniklý v únoru 2004.

³⁹ http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/trh_prace/rok2005/analyza_zam_nezam_2005.pdf,
http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/trh_prace/rok2006/Analyza0612.pdf

⁴⁰ http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/trh_prace/rok2005/analyza_zam_nezam_2005.pdf,
http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/trh_prace/rok2006/Analyza0612.pdf

⁴¹ poptávkově orientované projekty – ve slovenštině: Dopytovo-orientované projekty

Poptávkově orientované projekty se realizují na základě výzev na předkládání projektů, které vyhlašuje Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny SR (jako Řídící orgán), popř. Ministerstvo školství SR (jako Zprostředkovatelský orgán). Projekty mohou předkládat instituce veřejného, soukromého a třetího (např. samosprávní kraje a místní samospráva, vysoké školy, obchodní komory) sektoru. Finanční příspěvek je nenávratný a míra spolufinancování záleží na typu žadatele.

Národní projekty (NP) vznikají na základě přímého oslovení institucí (konečných uživatelů) s návrhem na realizace dané aktivity. Národní projekty realizuje Ústředí práce, sociálních věcí a rodiny SR (UPSVR SR), Fond sociálního rozvoje (FSR) a Ústav informací a prognóz školstva. Avšak pouze projekty realizované Ústředím jsou zaměřené na nástroje APTP. Tyto projekty jsou vytvářeny v rámci SOP LZ a JPD Ciel' 3 a jsou financované z části z fondů Evropské unie, z části ze státního rozpočtu. Tyto projekty jsou jak v souladu s aktivními opatřeními trhu práce (podle zákona 5/2004 Z.z. o službách zaměstnanosti) a zároveň s programovými dokumenty SOP LZ a JPD Ciel' 3.

Národní projekt I Podpora zaměstnávání nezaměstnaných s důrazem na znevýhodněné skupiny na trhu práce je zaměřen na příspěvek na samostatně výdělečnou činnost (§49) a na příspěvek na zaměstnání znevýhodněného uchazeče o zaměstnání (§50).

Národní projekt II Podpora zaměstnávání osob se zdravotním postižením je zaměřen na 4 příspěvky, a to na příspěvek na zřízení chráněné dílny a chráněného pracoviště a na jejich zachování (§56), příspěvek občanovi se zdravotním postižením na provoz nebo vykonávání samostatně výdělečné činnosti (§57), příspěvek na činnost pracovního asistenta (§59) a příspěvek na úhradu provozních nákladů chráněné dílny anebo chráněného pracoviště a na úhradu nákladů na dopravu zaměstnanců (§60).

Národní projekt III Vzdělávání a příprava nezaměstnaných pro trh práce se týká nástroje APTP vzdělávání a příprava pro trh práce uchazeče o zaměstnání a zájemce o zaměstnání (§46). Na tento národní projekt navazuje NP IIIa Vzdělávání a příprava pro trh práce a zaměstnanecká praxe.

Národní projekt V Aktivace nezaměstnaných a nezaměstnaných s nízkou motivací odkázaných na dávku sociální pomoci je orientovaný na příspěvek na aktivační činnost (§52).

Národní projekt VII Zvýšení rozsahu a kvality služeb zaměstnanosti prostřednictvím informačních a poradenských a odborných poradenských nástrojů a služeb. Na tento národní projekt dále navazuje Národní projekt VIIa Modernizace služeb zaměstnanosti podporou rozvoje nástrojů a forem informačních a poradenských služeb a Národní projekt VIIb Zefektivnění, modernizace a zvyšování rozsahu odborných poradenských služeb.

Národní projekt VIII Zvýšení rozsahu a kvality poskytování zprostředkovatelských služeb.

V rámci NP VIII se realizuje nástroj zprostředkování zaměstnání za úhradu (§25), §69 ods. 1 (tato část zákona se zmiňuje o těch ustanoveních, které vydá ministerstvo jako všeobecně závazný právní předpis) a projekty a programy (§54).

Národní projekt IX Absolventská praxe je zaměřený pouze na příspěvek na vykonávání absolventské praxe (§51).

5.2.2 Programové dokumenty

V programovém dokumentu **SOP EZ**, na léta 2004-2006 určený na celou Slovenskou republiku mimo Bratislavského kraje, je každý nástroj APTP obsažen v samostatném opatření. A každé z těchto opatření je základem pro národní projekt. Priorita 1 Rozvoj aktivní politiky trhu práce, která má tři opatření a 2 podopatření; opatření 1.1: Modernizace a zvýšení rozsahu a kvality služeb zaměstnanosti a rozvoj aktivačních programů uchazečů o zaměstnání, podopatření 1.1.A: Modernizace a zvýšení rozsahu a kvality služeb zaměstnanosti, podopatření 1.1.B: Rozvoj aktivačních programů uchazečů o zaměstnání, opatření 1.2: Ulehčení vstupu a návratu uchazečů o zaměstnání na trh práce s osobitným důrazem na znevýhodněných uchazečů o zaměstnání prostřednictvím podpory tvorby pracovních míst a samostatné výdělečné činnosti, opatření 1.3: Rozvoj vzdělávání a přípravy uchazečů o zaměstnání s cílem zlepšit jejich možnosti na trhu práce.

Podopatření 1.1.A je zaměřeno na rozšíření služeb zaměstnanosti.

V letech 2004 až 2006 bylo realizováno především skrze NP VII, NP VIIA, NP VIIB, NP VIII, tedy projekty zaměřené na poskytování poradenských a zprostředkovatelských služeb uchazečům a zájemcům o zaměstnání. Prostřednictvím NP VII byly v rámci odborných poradenských služeb realizovány i individuální akční plány, které byly např. v roce 2004 vypracované pro 63251 uchazečů o zaměstnání.

Podopatření 1.1.B je orientováno především na osoby ocitající se v materiální nouzi a osoby s nízkou motivací pracovat, dále na osoby dlouhodobě nezaměstnané (především orientováno na romské obyvatelstvo, které představuje přibližně 80% z dlouhodobě nezaměstnaných), osoby s nízkými nebo žádnými schopnostmi a znalostmi a na další rizikové skupiny. Podpora spočívá v poskytování aktivačního příspěvku k dávce sociální podpory při vykonávání dobrovolnických prací. Dále zahrnuje poskytování poradenství a motivování zaměstnavatelů.

Toto opatření bylo realizováno pouze v rámci NP V.

Opatření 1.2 je určené především k vytváření pracovních míst pro znevýhodněné skupiny v oblasti trhu práce, konkrétně osoby dlouhodobě nezaměstnané a osoby se zdravotním postižením. Příspěvek je jak pro uchazeče o zaměstnání chtějící začít podnikat, tak pro zaměstnavatele, který zaměstná znevýhodněnou osobu.

Opatření 1.2 bylo realizováno skrze NP I a NP II.

Opatření 1.3 je hlavně určeno na podporu uchazečů o zaměstnání, konkrétně na doplnění jejich znalostí a schopností, které vyžadují zaměstnavatelé.

Opatření bylo realizováno skrze NP III, NP IX a též skrze poptávkově-orientované projekty a nově vytvořeným NP IIIa.

V dokumentu **JPD Ciel' 3** na léta 2004-2006 určený pro Bratislavský kraj, je to priorita 1: Rozvoj aktivní politiky trhu práce a sociální integrace, která má dvě opatření. Opatření 1.1: Zvýšení zaměstnatelnosti znevýhodněných skupin na trhu práce a skupin ohrožených sociální exkluzí, opatření 1.2: Zkvalitnění služeb poskytovaných institucemi služeb zaměstnanosti

Opatření 1.1 je zaměřeno na snižování nezaměstnanosti pomocí různých podpor a opatření. Jsou to například školení či rekvalifikace na základě individuálních potřeb, podpora zaměstnavatelů při zaměstnávání znevýhodněných osob či podpora na samostatně výdělečnou činnost pro uchazeče o zaměstnání.

Toto opatření bylo realizováno skrze projekty NPI, NP II, NP III, NP V, NP IX a nově vytvořeným NP IIIa.

Opatření 1.2 je zaměřeno na zlepšení kvality a konkurenceschopnosti služeb zaměstnanosti v Bratislavském kraji.

Opatření 1.2 bylo realizováno skrze projekty NP VII, NP VIIA a NP VIIB.

Rok 2004 byl v oblasti aktivní politiky trhu práce ve Slovenské republice hodnocený jako úspěšný rok, a to i přestože došlo k institucionálním a legislativním změnám. V tomto roce bylo podpořeno vytvoření 7657 nových pracovních míst, vytvoření 219 876 míst na aktivační činnost (avšak pouze 1% úspěšnosti na TP) a asi 27 tisíc osob na vzdělávání a přípravu pro trh práce.

V roce 2005 byl naopak v rámci APTP významný počet umístěných uchazečů o zaměstnání do zaměstnání, a to 33 649 osob. Dále došlo ke snižování počtu vytvořených míst na aktivační činnost, ale naopak se zvýšila jejich zaměstnatelnost na 19%. Mezi nejúspěšnější patřil příspěvek na společensky účelná pracovní místa.⁴²

Z důvodu odlišné struktury regionálně nezaměstnaných se na východním Slovensku například nejvíce využíval příspěvek na aktivační činnost, naopak v západním Slovensku se nejvíce využíval příspěvek vzdělání a přípravu pro trh práce.

⁴² Vyhodnocení APTP 2004, 2005:

<http://www.upsvar.sk/rsi/rsi.nsf/0/430B4BB4A3B46672C125715C002448D8?OpenDocument>

5.3 Shrnutí aktivní politiky zaměstnanosti v ESF

Přestože oba tyto členské státy musely splnit základní požadavky Evropské unie, kterými jsou například obecně oblasti směřování finančních prostředků z EU, každá ze zemí si je na základě vlastní situace trhu práce pojala trochu odlišně.

Aktivní politika zaměstnanosti je v České republice v rámci ESF realizována prostřednictvím 3 projektů: grantové, národní a systémové, ve Slovenské republice prostřednictvím 2 projektů: poptávkově-orientované a národní projekty. V České republice grantové schéma a ve Slovenské republice poptávkově orientované projekty fungují na podobném principu. Národní a systémové projekty využívané a takto rozdělené v ČR by se daly zahrnout do národních projektů v SR.

Projekty vytvářené na základě výzev musí zahrnovat především požadavky dané v opatřeních (či podopatřeních) v jednotlivých prioritách daných dokumentů. Opatření vytvořená v SR oproti ČR lépe korespondují s jednotlivými nástroji APTP danými zákonem a navíc jsou i jednotlivé aktivní opatření lépe rozděleny do jednotlivých národních projektů. V ČR nejsou nástroje APZ tak rozděleny, jsou více v jednotlivých opatřeních seskupeny pohromadě.

Navíc v České republice došlo k realizaci projektů (k podepsaným dohodám o financích) mnohem později než ve Slovenské republice, což bylo způsobeno pozdějším schválením jednotlivých dokumentů Evropskou unií.

Vzhledem k tomu, že se finanční podpora na léta 2004-2006 poskytuje až do konce roku 2008, a alokace na roky 2005 a 2006 je vyšší než v roce 2004, dá se předpokládat, že bude počet osob, na které jsou projekty zaměřeny přibývat.

Závěr

V této bakalářské práci jsem se věnovala systémům aktivních opatření na trhu práce v letech 2004-2006 ve dvou velice si blízkých sousedních zemích.

V roce 2004 vešly v platnost v České i Slovenské republice nové zákony o zaměstnanosti jenž mj. upravily a rozšířily nové nástroje aktivní politiky zaměstnanosti a též i upravily institucionální systém, jenž spravuje oblast APZ a který se v těchto zemích nijak výrazně od sebe neodlišuje. Avšak každá ze zemí pojala trochu odlišně nastavení nástrojů APZ, a s nimi spojenou i přípravu, a poté i realizaci, čerpání finančních prostředků na aktivní politiku zaměstnanosti.

V České republice vešel v platnost nový zákon až v říjnu roku 2004 a i samotná realizace nástrojů uvedená v opatřeních jednotlivých dokumentů OP RLZ a JPD3 probíhala oproti Slovenské republice se zpožděním. Ve Slovenské republice vešel v platnost nový zákon již v únoru 2004 (poté výrazně změněn v lednu 2006) a realizace nástrojů uvedená v opatřeních dokumentů SOP LZ a JPD Ciel 3, započala již roku 2004. S tím souvisí i dostupné hodnocení nástrojů APZ v jednotlivých letech.

Realizace národní aktivní politiky zaměstnanosti se vzájemně ovlivňuje s realizací aktivní politiky zaměstnanosti v rámci ESF.

Nástroje APTP využívané ve Slovenské republice v rámci ESF korespondují jak s jednotlivými opatřeními priorit, tak i s typy národních projektů. V České republice je sestavení nástrojů APZ v opatřeních a i v národních projektech mnohem více seskupeno dohromady.

Systém nastavení slovenských národních projektů se zdá být velice příznivý. A pokud není některý nástroj prostřednictvím těchto projektů tak využíván, je to dáno především zákonným nastavením či zákonnými podmínkami samotného nástroje, které nejsou pro zaměstnance tak vyhovující. V tomto případě se jednalo především o příspěvek na osoby zdravotně postižené, jenž však byl na základě těchto skutečností změněn.

Vzhledem k pozdějšímu počátku realizace a k nedostatečnému hodnocení nástrojů využívaných prostřednictvím projektů v České republice,

nelze tento systém jako celek příliš hodnotit zda je pozitivní či negativní, přesto se dá s určitostí říci, že systém národních projektů využívaných v SR je, i přes možné administrativní zatížení, vhodný i pro ČR.

Nástroje aktivní politiky zaměstnanosti v obou zemích se liší jak v samotném směřování pomoci, tak v systému a objemu určených finančních prostředků.

Ve Slovenské republice patří mezi nejvyužívanější nástroje příspěvek na aktivační činnost, na něž bylo umístěno nejvíce uchazečů o zaměstnání, a je nejlépe hodnocen, přestože pozdější umístění těchto uchazečů o zaměstnání na trhu práce není tak velké, vzdělávání a příprava pro trh práce zaměstnance o zaměstnání a uchazeče o zaměstnání a příspěvek na vykonávání absolventské praxe. Nejvíce vytvořených (a obsazených) míst bylo díky příspěvku na samostatně výdělečnou činnost. V České republice patří mezi nejčastěji využívané nástroje rekvalifikace, společensky účelná pracovní místa a veřejně prospěšné práce.

Obě země se ve shodě s HSS soustředí na pomoc znevýhodněným skupinám v oblasti zaměstnanosti, jež jsou v obou zemích téměř stejné. Ve Slovenské republice je podíl osob nezaměstnaných více jak jeden rok (více i než dva roky-i od roku 1989) výrazně vyšší než v České republice. Tomu odpovídá i skladba realizovaných projektů, které se zaměřují na oblast aktivizace uchazečů o zaměstnání v mnohem větší míře, než je tomu v České republice.

Ve Slovenské republice je proto nejvíce využíváný a též nejvíce financovaný příspěvek na aktivační činnost, jehož úkolem je pro člověka „chtít pracovat a ne být závislý na podpoře v nezaměstnanosti a dalších dávkách“. Naopak Česká republika se především zaměřuje na snahu čelit zaměstnanosti rekvalifikacemi, tedy zvýšit (rozšířit,...) dosavadní schopnosti a dovednosti.

V obou zemích se k samotnému předcházení dlouhodobé nezaměstnanosti začaly využívat nové nástroje zprostředkovatelských a poradenských služeb individuální akční plány, jenž spočívají v připraveném harmonogramu, který musí uchazeč o zaměstnání splnit, a který by ho měl mj. naučit se o sebe postarat.

Příspěvek na absolventskou praxi, který se od vzniku nového zákona o zaměstnanosti v České republice stal součástí ostatních nástrojů zaměřených na rizikové skupiny, je v České republice tato změna hodnocena kladně, jelikož je zaměřen na problematiku této skupiny osob mnohem cíleněji. Tudíž není tedy potřeba mít ho jako samostatný nástroj jako je SR, kde je uplatnění absolventů a mladých do 25 let problematičtější, a to především na východě Slovenské republiky.

Celkově by pro Českou republiku, mimo jiné s ohledem na deficit státního rozpočtu, bylo v novém programovacím období vhodné upravit pravidla využití pomoci tak, aby více korespondovala s platným zákonem o zaměstnanosti a realizace nástrojů APZ prostřednictvím využití prostředků z ESF by mohla probíhat stejně.

Použité zdroje

Knihy a publikace

- Aktivní politika zaměstnanosti v České republice 1992-1999*. 2.vyd. Praha: MPSV ČR, 2000, ISBN 80-85529-0.
- BROŽOVÁ, D. *Společenské souvislosti trhu práce*. Praha: SLON, 2003. s.7, ISBN 80-86429-16-4.
- Dodatek k operačnímu programu Rozvoj lidských zdrojů*. Praha: MPSV. Dostupné z WWW: <<http://www.esfcr.cz/clanek.php?lg=1&id=407>>.
- Doplňok programu Sektorový operačný program Ľudské zdroje*. Bratislava: MPSVR, 2005. Dostupné z WWW: <<http://www.strukturalnefondy.sk/Default.aspx?CatId=13&PsId=146>>.
- Doplňok programu Jednotný programový dokument NUTS II – Bratislava Cieľ 3*. Bratislava: MPSVR, 2005. Dostupné z WWW: <<http://www.strukturalnefondy.sk/Default.aspx?CatId=13&PsId=611>>.
- HOMOLA, A. Analýza politiky zamestnanosti. In *Sociálna politika na Slovensku*. Bratislava, 1998, ISBN 80-967403-7-7
- HOMOLA, A., KOTRUSOVÁ, M. Politika trhu práce v Českej a Slovenskej republike po roku 1989. In *Sociálna politika v Čechách a na Slovensku po roce 1989*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 1998, ISBN 80-7184-622-8.
- MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 2.vyd. Praha: SLON, 1998, s.16, s.47, ISBN 80-901424-9-4
- Národní akční plán zaměstnanosti na léta 2004-2006*. Praha: MPSV ČR, s.10. Dostupné z WWW: <http://www.esfcr.cz/files/clanky/1282/napz_2004-6.pdf>.
- Národní rozvojový plán 2004-2006*. Praha: MMR ČR, 2003, s.x, s.117. Dostupné z WWW: <<http://www.strukturalnefondy.cz/index.php?show=000008001001005003>>.
- Národný rozvojový plán 2004-2006*. Bratislava: Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR, 2003, s.5. Dostupné z WWW: <<http://www.strukturalnefondy.sk/Default.aspx?CatID=65>>.
- Průvodce fondy Evropské unie*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, s.2, s.3, s.6, s.8, s.18

RADIČOVÁ, E., POTŮČEK, M. Porovnanie vývoja českej a slovenskej sociálnej politiky po roku 1989. In *Sociální politika v Čechách a na Slovensku po roce 1989*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 1998, ISBN 80-7184-622-8.

SIROVÁTKA, T., KULHAVÝ, V., HORÁKOVÁ, M., RÁKOCZYOVÁ, M. *Hodnocení efektivity programů aktivní politiky zaměstnanosti v ČR*. VÚPSV Praha: VÚPSV, výzkumné centrum Brno, 2006, s.6., s.7 .

SIROVÁTKA, T., KULHAVÝ, V., HORÁKOVÁ, M., RÁKOCZYOVÁ, M. *Zhodnocení rozsahu, cílenosti a účinků programů aktivní politiky zaměstnanosti průběžná zpráva z výzkumného projektu „Efektivnost nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti“*. VÚPSV Praha: VÚPSV, výzkumné centrum Brno, 2004, s.5 .

Služby zaměstnanosti 1990-1995. Praha: MPSV, 1995.

VEČERNÍK, J., MATĚJŮ, P. aj. *Zpráva o vývoji české společnosti 1989-1998*. 1.vyd. Praha: ACADEMIA, 1998, s.31 ISBN 80-200-0703-2.

Zákon č. 1/1991 Sb. o zaměstnanosti

Zákon ČNR č. 9/1991 Sb. o zaměstnanosti a působnosti orgánů České republiky na úseku zaměstnanosti

Zákon SNR č. 83/1991 Sb. o působnosti orgánů Slovenské republiky při zabezpečovaní politiky zaměstnanosti

Zákon č. 387/1996 Sb. o zaměstnanosti Zákon č.453/2003 Sb. o orgánech státní správy v oblasti sociálních věcí, rodiny a služeb zaměstnanosti

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti

Zákon č. 5/2004 Sb. o službách zaměstnanosti

Zákon č.573/2005 Sb. kterým se mění a doplňuje zákon č.5/2004 Sb. o službách zaměstnanosti a o změně a doplnění některých zákonů v znění pozdějších předpisů a kterým se mění a doplňují některé zákony

Internet:

Business.center: <http://business.center.cz/>

<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/investicni-pobidky/investicni-pobidky-v-cr/1000497/1837/>

Czechinvest: <http://www.czechinvest.org>

<http://www.czechinvest.org/investicni-pobidky>

Český statistický úřad: <http://www.czso.cz>

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zam_vsps

Evropský sociální fond v ČR: <http://www.esfcr.cz>

Evropský sociální fond v SR: <http://www.esf.gov.sk>

Evropský statistický úřad: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,39140985&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=detailref&language=en&product=STRIND_EMPLOI&root=STRIND_EMPLOI/emploi/em071

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,39140985&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=detailref&language=en&product=Yearlies_new_population&root=Yearlies_new_population/C/C4/C42/sc061

Evropská unie-ABC: <http://www.europskaunia.sk/nuts>

Ministerstvo práce a sociálních věcí: <http://www.mpsv.cz>

<http://www.mpsv.cz/files/clanky/269/110804c.pdf>

<http://www.mpsv.cz/files/clanky/236/300904.pdf>

Slovenská unie podporovaného zaměstnávání (IAP):

<http://www.supz.sk/10556>

Správa služeb zaměstnanosti: <http://portal.mpsv.cz/sz>

<http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/evropskastrateg>

http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/programy_zamest

http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/trh_prace/rok2004/analyza_zam_nezam_rok_2004.pdf

http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/trh_prace

http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/esf/druh_proj_a_vyzvy

http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/trh_prace/rok2005/analyza_zam_nezam_2005.pdf,

http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/trh_prace/rok2006/Analyza0612.pdf

Strukturální fondy v ČR: <http://www.strukturalni-fondy.cz>

<http://www.strukturalni-fondy.cz/rps>

Strukturální fondy v SR: <http://www.strukturalnefondy.sk>

<http://www.supz.sk/10556>

Ústředí práce, sociálních věcí a rodiny: [http:// www.upsvar.sk](http://www.upsvar.sk)

<http://www.upsvar.sk/rsi/rsi.nsf/0/430B4BB4A3B46672C125715C002448D8?OpenDocument>

Seznam příloh

Příloha č. 1: Počet umístěných uchazečů v české APZ (grafy)

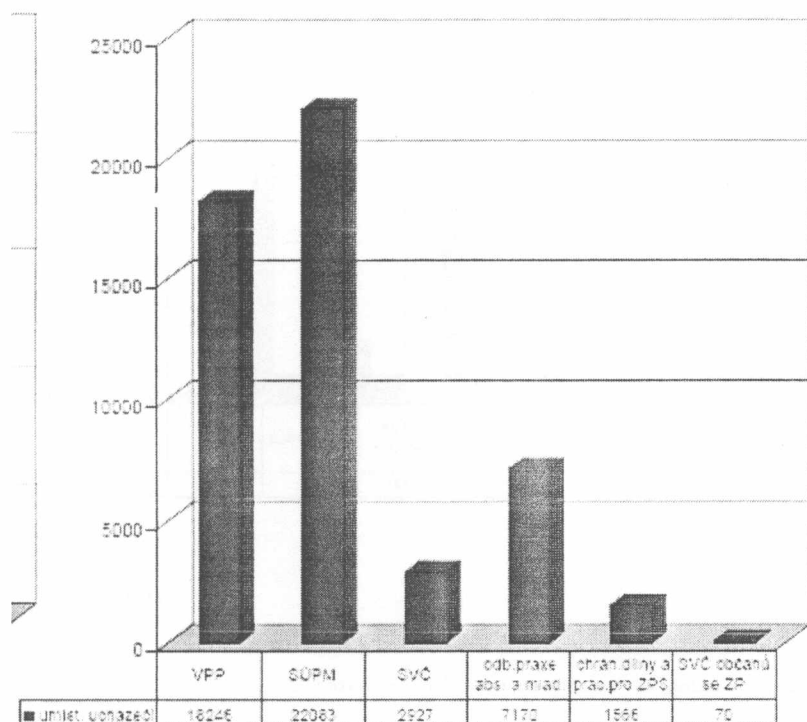
Příloha č. 2: Počet umístěných uchazečů ve slovenské APTP (tabulka)

Příloha č. 3: Projekt bakalářské práce

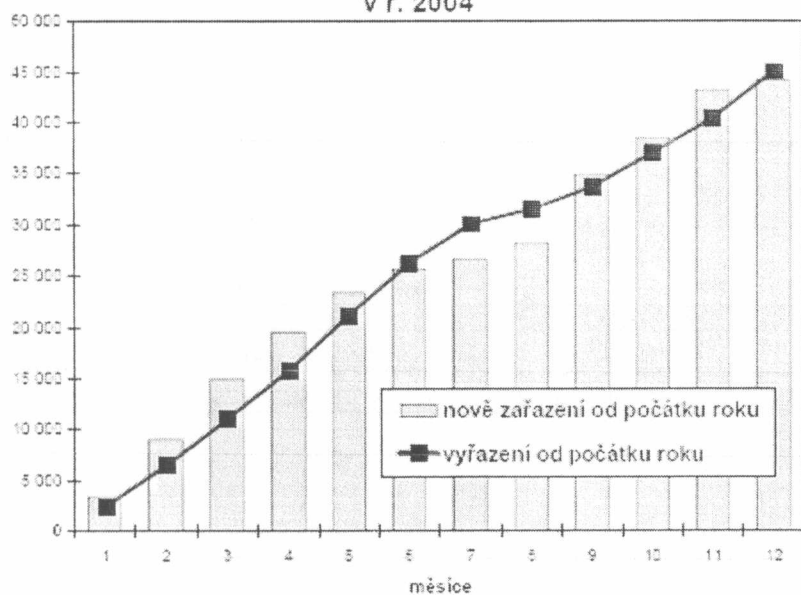
Příloha č.1: Počet umístěných uchazečů v české APZ

Rok 2004

Nástroje APZ - umístění uchazeči v r. 2004

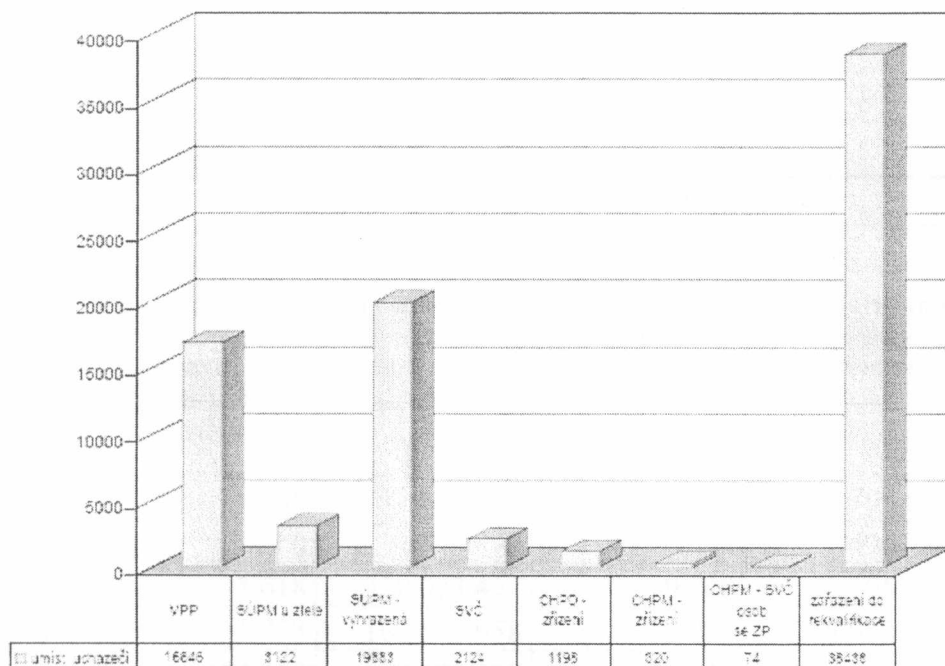

Počet uchazečů v rekvalifikaci v r. 2004

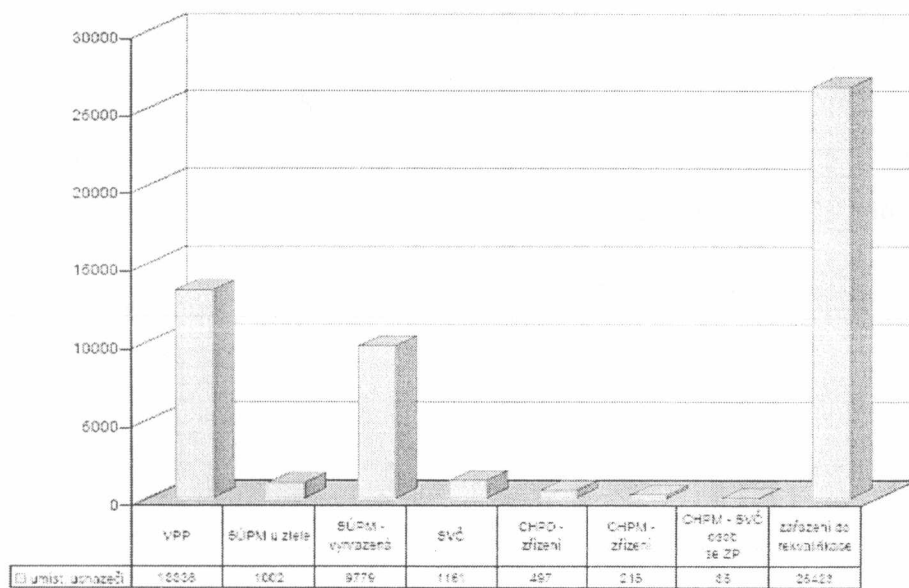
Rok 2005

Uchazeči o zaměstnání na APZ a v rekvalifikaci v roce 2005

Rok 2006

Uchazeči o zaměstnání na APZ a v rekvalifikaci v roce 2006

Příloha č.2: Počet umístěných uchazečů ve slovenské APTP

Příloha Slovenská republika

Nástroj APTP	Rok 2004		Rok 2005	
	Počet vytvořených-obsazených PM, resp. počet zařazených osob, resp. počet podpořených PM	Dohodnutá suma finančních prostředků, v Sk	Počet vytvořených-obsazených PM, resp. počet zařazených osob, resp. počet podpořených PM	Dohodnutá suma finančních prostředků, v Sk
§ 46	27 208	211 667 038	35 689	263 709 643
§ 47	0	0	64	496 771
§ 49	5 618	320 083 467	9 908	601 105 969
§ 50	1 778	109 541 958	3 087	228 953 539
§ 51	14 462	199 879 537	24 838	334 310 338
§ 52	219 876	985 964 553	137 446	828 673 574
§ 53	51	458 589	77	707 997
§ 56	138	13 929 496	362	54 798 287
§ 57	107	10 692 022	271	42 195 092
§ 59	18	2 089 198	58	9 076 415
§ 60	0	0	2 731	109 060 695
§ 110 zákon 387/96 Z.z.	4 098	126 834 107	1 891	5 478 046
Spolu	273 354	1 970 447 943	216 422	2 478 566 366

Zdroj UPSVaR (přeložila M.CH.)

Příloha č.3: Projekt bakalářské práce

Využití prostředků z ESF ve prospěch služeb zaměstnanosti v České a Slovenské republice v letech 2004-2006

(projekt bakalářské práce)

Námět práce zahrnující formulaci a vstupní diskusi poznávacího problému:

1. května 2004 se Evropská unie (EU) rozšířila o nové členské státy jmenovitě Českou republiku, Polsko, Maďarsko, Slovensko, Slovinsko, Litvu, Lotyšsko, Estonsko, Maltu a Kypr. Nové členské státy dostaly možnost se v zkráceném programovacím období nastartovat a naučit se administraci plnohodnotného využití prostředků Strukturálních fondů EU (SF) EU. Každá ze zemí zvolila přístup, který měl co nejlépe reflektovat místní podmínky a přinést tak co nejvyšší užitek pro místní obyvatelstvo. Ve své práci bych se věnovala rozboru účinnosti a efektivnosti zvolených strategií zúžených pro oblast aktivní politiky zaměstnanosti (APZ) v České a Slovenské republice.

Proč jsem si pro svou práci vybrala právě ČR a SR? Obě země jsou si z nových členských zemí EU nejbližší po stránce kulturní, historické, legislativní a po stránce správního uspořádání a jako takové se jevíly jako nejvhodnější k porovnání. Ačkoli výchozí podmínky měly obě země podobné, zvolily odlišnou strategii pro začlenění využití prostředků ESF pro řešení svých potíží se zaměstnaností.

V České republice, na rozdíl od Slovenské, Operační program Rozvoj lidských zdrojů (OP RLZ) doplňuje a rozšiřuje národní aktivní politiku zaměstnanosti, což znamená, že čerpání z Evropského sociálního fondu (ESF) na APZ, je odlišné od národní APZ. Tento nesoulad spočívá v odlišných pravidlech pro čerpání finančních prostředků k využití nástrojů APZ skrze OPRLZ (metodika projektová) a využití národních zdrojů pro APZ(zákon o

zaměstnanosti)(nyní neberu v potaz část financí určených pro národní APZ, které jsou určeny ke spolufinancování APZ projektů v rámci OP RLZ). Ve Slovenské republice naopak dochází k čerpání prostředků z ESF, tak jak je to dáno v zákoně o službách zaměstnanosti, tedy metodika využívání národní APZ a APZ v rámci ESF je v souladu.

Jak jsem již zmínila výše, ve své práci bych ráda rozebrala účinnost a efektivnost zmíněných přístupů k APZ ve vztahu k čerpání finančních prostředků z ESF v obou zemích.

Předpokládané metody zpracování a předběžná struktura práce:

1,

- Analýza vymezené části sociální politiky
- analýza dokumentů.

2,

- Charakteristika národních politik pro rozvoj lidských zdrojů v ČR a SR včetně trhů práce v obou zemích ,
- charakteristika politiky sociální a hospodářské soudržnosti s důrazem na zaměstnanost (SF, ESF, OP RLZ - Operační program Rozvoj lidských zdrojů a SOPLZ - Sektorový operační program L'udské zdroje),
- charakteristika APZ v ČR a SR a jejich legislativní řešení,
- vazba mezi národními APZ a ESF (resp. OP RLZ a SOPLZ) – soulad s národními legislativami,
- obecné srovnání využití finančních prostředků ESF na APZ (metodika finančních toků – způsob přerozdělování v Rámci podpory společenství v ČR, „popisná analýza“ (tedy prostá interpretace statistických údajů bez hlubších rozborů, údaje o alokacích (peníze přidělené za jednotlivé období), kontrahování (nasmlované), skutečném čerpání peněz a počtu klientů v jednotlivých projektech), popis obtíží v implementačních procesech v ČR a SR.

Orientační seznam literatury:

Brožová, D. Společenské souvislosti trhu práce. Praha, 2003.

Dodatek k Operačnímu programu Rozvoj lidských zdrojů

Lidské zdroje v České republice 2003 (2003). ISBN 80-86728-06-4

na tvorbě této publikace se podíleli pracovníci Správy služeb
zaměstnanosti (MPSV) a Národního vzdělávacího fondu

Národní akční plán zaměstnanosti 2004 – 2006

Národní Lisabonský program 2005-2008 (Národní program reforem České
republiky)

Národní rozvojový plán České republiky 2007-2013 (verze 22.11.2005;
Ministerstvo pro místní rozvoj)

Programový dokument OP RLZ

Vyhodnocení přístupu OP RLZ k aktivní politice zaměstnanosti; 1.výstupní
zpráva

Zákon č. 435/2004 Sb. v platném znění, o zaměstnanosti

Zákon o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov
5/2004 (SR)

web:

www.esfcr.cz (Evropský sociální fond v České republice)

<http://strukturalni-fondy.cz/>

<http://strukturalnifondy.cz/cms/>

www.nvf.cz

<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/zamestnanost/> (Zákon o
zaměstnanosti)

www.mpsv.cz („Ministerstvo práce a sociálních věcí“ v ČR – spadá pod něj
oblast zaměstnanosti)

<http://www.employment.gov.sk/mpsvrsr/internet/home/index.php>

(„Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky“)

http://www.upsvar.sk/rsi/rsi.nsf/vdb_Homepage/homepage?OpenDocument

(„Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny“)

<http://www.esf.gov.sk/new/esf/index.php?SMC=1> („Európsky sociálny fond“
ve Slovenskej republike)